

fondat 1881

Anul XI - Numarul 13 (565) - 28 marie

CONTEMPORANUL

ideea europeana

Geo VASILE

TIMPUL REVERSIBIL AL CELOR ALESI, AL IUBIRII EUHARISTICE

Desi datat 1999, romanul Mirelei Roznoveanu *Timpul celor alesi* (Ed. Univers, 366 p) a devenit accesibil prin 2001, intarziere (de difuzare?) ce explica si zabava acestui comentariu. Foarte utila nota autoarei intitulata *Reconstituirea unui roman*, din care aflam ca la baza actualei carti sta volumul *Totdeauna, toamna* (C.R), publicat in 1988, in ciuda amputarii masive operate de cenzura ideologica. Toate bune si la locul lor, se intampla si la case mai mari. Numai ca autoarea vrea sa acrediteze ca actuala versiune nu este altceva decat copia manuscrisului original redactat intre 1983-1986 si editat integral in 1999 tel quel. Ceea ce noua ni se pare o pioasa exageratiune, ca sa ramanem totusi in perimetrul eufemismului, caci orice cititor constata cel putin doua lucruri: sfarsitul romanului e datat si localizat New York/ Februarie 1999; aluziile critice si sarcasmul fatis la „epoca de aur” si nomenclatura comunista au aplombul si franchetea incisiva a ziaristei post-decembriste Mirela Roznoveanu. Asadar, mai degraba un work in progress ce s-a tot copt si reciclat, versiunea definitiva a acestei opera prima reflectand felurite faze estetice si experiente de viata (inclusiv schimbarea la fata prin stabilirea la New York) parcurse de prozatoare, lingvista si eseista intre celelalte doua romane, *Viata pe fuga*, (1997) si *Platonina*, (1999). *Timpul celor alesi* ni se pare o sinteza a operei narative a Mirelei Roznoveanu, un rod al reconstituirii in spirit romanesc, aventuros, al propriilor carti. O parabola a ascensiunii epice, proiective si autoreferentiale, a unui autor obsedat de fresca, dar si de transcendentă, de magia poematica, dar si de ravagiile indoctrinarii, de demisia morala dar si de erezia tipologiei artistice, a alesilor, tip Maria Margaritescu, Vizanti, Fausta, evazionisti sedusi ireversibil de monade hierofanice. Personajele ce se salveaza, cu pretul vietii uneori, de santajul ideologic si de feluritele capcane toxice (pana la tortura psihica) intinse de militanti sau de uneltele unui regim politienesc, sunt asistate de gnomi, zei sau duhuri pagane de dincolo de timp si spatiu, sau de viziuni si virtuti telepatice, apte sa le teleporteze in spatiul imaculat al imaginarului, sa le previna asupra ticalosiei malefice, patologice si uneori criminale. Aceasta vocatie magica a alesilor merge mana-n mana cu deziluzia scientista, autoarea exceland in cele doua limbaje gratie unor informatii de varf, bine asimilate. Mirela Roznoveanu,

distințiile lui Worringer și Lipps, cu precizarea că, în sistem jungian, empatia este echivalenta tipului extravertit, în timp ce abstractia corespunde introvertitului. Fundamentală, în ambele cazuri, este și aici relația cu obiectul.

Empatia e definită prin potențialul de adeziune la obiect; ea „presupune o disponibilitate, o încredere a subiectului față de obiect. Empatia este o mișcare disponibilă ce vine în întâmpinare, o mișcare ce transferă conținutul subiectiv în obiect și provoacă astfel o asimilare subiectivă, bază a unei bune înțelegeri, reale sau simulate, între subiect și obiect”. Prin contrast, abstractiunea implică fenomenul sustragerii din sfera de influență a obiectului: „Atitudinea abstractizantă este deci centripetală, adică producătoare de introvertire”. Atitudinea față de produsele psihice este, în sistem jungian, ramificată în două metode. Este vorba de metoda constructivă și cea reductivă. În aceste două metode se pot recunoaște echivalente diltheyene, privind distincțiile între explicație și înțelegere, în raporturile subiectului cu obiectul. Metoda constructivă interpretează produsele psihice inconștiente ca pe niște simboluri, conferindu-le asadar un sens: „metoda constructivă slujește la clarificarea sensului exprimat simbolic, încât situează corect orientarea conștientă; în felul acesta ea procură subiectului acordul cu inconștientul, de care el are nevoie ca să poată acționa”. Dacă metoda constructivă plasează expresiile inconștientului în dimensiune simbolică, cea reductivă „tratează produsul inconștient nu din unghiul expresiei simbolice, ci din unghi semiotic, ca semn sau simptom al unui proces fundamental”. Momentul crucial al constituirii metodei criticii de identificare, acumulând achiziții jungiene, este reprezentat de gândirea bachelardiană. Firește, parcurgerea arheologică a momentelor fundamentale ale constituirii conceptului de înțelegere, prin evidențierea diferențelor dintre cele două tipuri de hermeneutică, ținând seama de raporturile subiectului cu obiectul, a avut rostul de a înscrie critica de identificare în seria hermeneuticilor instaurative. Introducerea inconștientului în studiul creației literare este realizată și de Charles Mauron. Importantă, în acest sens e lucrarea sa „Metafore obsedante în mitul personal”. Mauron porneste de la considerarea că în critica clasică inconștientul a fost ignorat. Critica clasică este centrată pe relevarea laturii conștiente a creației artistice. Obiectul ei este asigurat de ceea ce „a simțit, gândit, voit autorul”. Psihocritica pe care o întemeiază se detasează de psihanaliza medicală, care consideră operele ca pe niște simptome ale unor maladii, concepând inconștientul creator în sens patologic. Psihocritica dorește să surprindă în opera literară expresia unui „eu profund”. Pentru Mauron există trei direcții ale criticii secolului douăzeci: clasică, medicală și tematică. Distingând între psihanaliză și psihocritică, el afirmă că psihocritica nu e o terapie. Actul ei exegetic se definește în selecția, dintr-o operă, a unor expresii ce pot fi considerate reflectări ale proceselor inconștiente. Metoda psihocritică, pe care Mauron o detasează, totuși, de critica tematică a lui Bachelard, cuprinde mai multe trepte; prima constă în suprapunerea textelor unui autor ca pe niște fotografii, pentru a face să apară rețelele de asociații sau grupurile de „imagini obsedante și probabil involuntare”.

cunoscute, devenit in consecinta un athanor de idei si credinta cu vocatie universală: „Desi am crescut in Nazaret, ma consider apartinand nu Galileii sau neamului lui Israel, ci lumii intregi”.

Exista un paralelism indus intre conditia unui Iisus revolutionar in plan moral si religios si Caiafa, adversarul sau de moarte, intre statutul artistului si clica ideologica a Dictaturii, promotoare a mutilarii spirituale prin travestiul omului nou, o masa amorfa, pagana, manevrabila, controlata intim, dependenta de indicatiile de stat si de partid. Admirabil este romanul lui Iisus si prin autenticitatea detaliilor, fie ca e vorba de cromatica arheologica, de opulenta palatului lui Caiafa, sau de portretistica memorabila. Recunoastem si aici inclinatia prozatoarei spre fabulosul exotic si totodata aura unor formulari aforistice, cu vocatie filosofica. Ceea ce nu exclude romantarea baroca, in ciuda curselor intinse in retorica.

Alesii, spre a se salva din reseaua inextricabila a maleficilor, au privilegiul sau numai nazuinta unor daruri suprafiresti, cum ar fi simultaneitatea magica a vocilor, a perspectivelor, citirea gandurilor, bilocatia, puterea de a influenta mecanica siderala, dar si obsesii inexplicabile (cea a lui Vizanti pentru aromanii din muntii Pindului), atavisme, plonjari in trecut, toate acestea recompunand portretul-robot al romanului metabiografic, simultan cu celelalte romane ale acestui coplesitor contrapunct numit Timpul celor alesi.

Performanta atat in esantioanele stilistice tip defilé-uri vestimentare, bijuterii sau plante, cat si in analize infinitezimale, prozatoarea exceleaza atat in scenele de iubire mistuitoare ale cuplului ales, cat si in destramarea retelei de intrigi si patologii in care se afunda maleficii (Macesanu, Surugiu, Predoi, Andrei) covarsiti de propriile vicii si atrocitati. Deasupra acestei galerii profund contrastive de personaje-scribi ai pro-priului roman, se afla romanul Mariei, un dublu al Faustei, dar si al Mariei biblice, adoratoare a Nazarineanului, tot atatea oglinzi interferente in care scrie si se descrie autoarea, intrupandu-se stilistic, ca artist si cetatean al lumii si al limbajelor, din reevaluarea unui trecut fabulatoriu si totodata indelebil (epimeteic) spre un viitor (prometeic), fagaduinta si sansa de „scoatere a fiintei din ascundere” (Lucian Blaga).